

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 29 mars 2022*

”Begäran om förhandsavgörande – Upptagande till prövning – Artikel 267 FEUF – Begreppet domstol – Artikel 19.1 FEU – Artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna – Rättsstaten – Effektivt domstolsskydd – Principen om domares oavhängighet – Domstol som har inrättats enligt lag – Rättskipande instans innefattande en ledamot som utnämnts till sin första domartjänst av ett politiskt organ inom den verkställande makten i en icke-demokratisk regim – Krajowa Rada Sądownictwa (Nationella domstolsrådet, Polen) funktionssätt – Den lag som legat till grund för Nationella domstolsrådets sammansättning har förklarats grundlagsstridig – Huruvida nämnda instans kan anses utgöra en oavhängig och opartisk domstol i den mening som avses i unionsrätten”

I mål C-132/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Sąd Najwyższy (Högsta domstolen, Polen) genom beslut av den 18 december 2019, som inkom till domstolen den 10 mars 2020, i målet

BN,

DM,

EN

mot

Getin Noble Bank SA,

ytterligare deltagare i rättegången:

Rzecznik Praw Obywatelskich,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, vice ordföranden L. Bay Larsen, avdelningsordförandena A. Arabadjiev, A. Prechal, K. Jürimäe, C. Lycourgos, I. Jarukaitis (referent), I. Ziemele och J. Passer samt domarna M. Ilešič, T. von Danwitz, A. Kumin och N. Wahl,

* Rättegångsspråk: polska.

generaladvokat: M. Bobek,

justitiesekreterare: avdelningschefen M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 2 mars 2021,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Rzecznik Praw Obywatelskich, genom M. Taborowski och P. Filipek,
- Polens regering, genom B. Majczyna, A. Dalkowska och S. Żyrek, samtliga i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom K. Herrmann, N. Ruiz García och P.J.O. Van Nuffel, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 8 juli 2021 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 2, artikel 4.3, artikel 6.1 och 6.3, samt artikel 19.1 andra stycket FEU, artikel 38 och artikel 47 första och andra styckena i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), artikel 267 tredje stycket FEUF, samt artikel 7.1 och 7.2 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan BN, DM och EN å ena sidan, och banken Getin Noble Bank SA å den andra, angående ett avtalsvillkor som påstås vara oskäligt och som förekommer i det låneavtal som BN, DM och EN ingått med denna bank.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I artikel 7.1 och 7.2 i direktiv 93/13 anges följande:

”1. Medlemsstaterna skall se till att det i konsumenternas och konkurrenternas intresse finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter.

2. De medel som avses i punkt 1 skall omfatta bestämmelser om att personer eller organisationer, som enligt nationell rätt har ett berättigat intresse att skydda konsumenter, får inleda ett ärende enligt nationell lagstiftning vid domstolar eller behöriga administrativa myndigheter, för att dessa skall avgöra om avtalsvillkor som utformats för allmänt bruk är oskäliga och använda lämpliga och effektiva medel för att förhindra framtida bruk av sådana villkor.”

Polsk rätt

Konstitutionen

4 Artikel 179 i konstitutionen har följande lydelse:

”Domare utses av Republiken Polens president, på förslag av Krajowa Rada Sądownictwa [(Nationella domstolsrådet, Polen) (nedan kallat KRS)] för en obegränsad ämbets tid.”

5 Enligt artikel 180.1 i konstitutionen är domare oavsättliga.

6 I artikel 186.1 i konstitutionen föreskrivs följande:

”[KRS] är det organ som ska värna domstolars och domares oavhängighet.”

7 Artikel 187 i konstitutionen har följande lydelse:

”1. [KRS] ska bestå av följande ledamöter:

- 1) förste ordföranden för [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen, Polen)], justitieministern, ordföranden för [Naczelny Sąd Administracyjny (Högsta förvaltningsdomstolen, Polen)] och en person som utses av Republiken Polens president,
- 2) femton ledamöter som väljs bland domarna vid [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)], vid de allmänna domstolarna, vid förvaltningsdomstolarna och vid militärdomstolarna,
- 3) fyra ledamöter som väljs av [sejmen (en av kamrarna vid polska nationalförsamlingen)] bland sejmens ledamöter samt två ledamöter som väljs av senaten bland senatorerna.

...

3. Ämbets tiden för de valda ledamöterna i [KRS] är fyra år.

4. Föreskrifter, uppgiftsområde och arbets sätt för [KRS], liksom regler för hur rådets ledamöter väljs, föreskrivs i lag.”

8 I artikel 190.1 i konstitutionen föreskrivs följande:

”[Trybunał Konstytucyjny (Författningsdomstolen, Polen)] avgöranden är bindande erga omnes och kan inte överklagas.”

Lagdekret av den 6 februari 1928 om de allmänna domstolarnas organisation

- 9 I artikel 2 i rozporządzenie z mocą ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (lagdekret om de allmänna domstolarnas organisation) av den 6 februari 1928, i den lydelse som var i kraft till och med den 1 september 1985 och är tillämplig i det nationella målet (Dz. U. 1964, nr 6, position 40) (nedan kallat lagdekretet av den 6 februari 1928 om de allmänna domstolarnas organisation), föreskrevs följande:

”I Folkrepubliken Polen ska rättskipningen ha till uppgift att skydda:

a) det demokratiska folkstyret och dess socialistiska utveckling,

...”

- 10 Enligt artikel 53 i detta lagdekret utnämndes domarna vid de allmänna domstolarna av Folkrepubliken Polens Rada Państwa (Statsrådet), på förslag av justitieministern.

- 11 I artikel 57 i nämnda lagdekret föreskrevs att när en domare som utnämnts av Folkrepubliken Polens statsråd tillträdde sin tjänst skulle denne avlägga ed inför ordföranden för den behöriga domstolen enligt en föreskriven formulering, men det krävdes inte att domaren på nytt avlade ed för det fall att vederbörande utnämndes till en ny tjänst.

- 12 Edens lydelse framgick av dekret o rocie ślubowania ministrów, funkcjonariuszów państwowych, sędziów i prokuratorów oraz funkcjonariuszów służby bezpieczeństwa publicznego (dekret om avläggande av ed av ministrarar, statstjänstemän, domare och åklagare, samt tjänstemän inom allmän säkerhet), av den 6 oktober 1948 (Dz. U. 1948, nr 49, position 370). Enligt artikel 1 C i detta dekret skulle domare avlägga följande ed:

”Jag svär högtidligt att ... i det domarämbete som anförtrotts mig, inom mitt verksamhetsområde och efter bästa förmåga, bidra till att befästa friheten, suveräniteten och makten i den demokratiska polska staten, som jag alltid kommer att vara trogen; att skydda och stärka den ordning som grundas på Folkrepubliken Polens sociala, ekonomiska och politiska konstitutionella principer; att resolut skydda lagstadgade bestämmelser och behandla alla medborgare likvärdigt; att stärka respekten för lagen och lojaliteten mot den demokratiska polska staten; att noggrant och omsorgsfullt fullgöra de skyldigheter som åligger mig inom tjänsten; att opartiskt skipa rättvisa i enlighet med gällande föreskrifter, med iakttagande av tystnadsplikten, och inom ramen för förfarandet låta mig vägledas av principerna om värdighet, redlighet och social rättvisa.”

- 13 I enlighet med artikel 59.1 i lagdekretet av den 6 februari 1928 om de allmänna domstolarnas organisation skulle Folkrepubliken Polens statsråd, på förslag av justitieministern, entlediga en domare om det inte kunde garanteras att domaren i fråga kunde fullgöra sina skyldigheter på ett tillfredsställande sätt.

Lag av den 20 juni 1985 om de allmänna domstolarnas organisation

- 14 I artikel 6.2 i ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych (lag om de allmänna domstolarnas organisation), av den 20 juni 1985 (Dz. U. nr 31, position 137), i den lydelse som var i kraft till och med den 29 december 1989, föreskrevs följande:

”Domare utnämns och entledigas av [Folkrepubliken Polens] statsråd, på förslag av justitieministern.”

15 Artikel 59 i denna lag hade följande lydelse:

”1. När en domare tillträder sitt ämbete ska vederbörande avlägga följande ed inför justitieministern:

’Jag svär högtidligt att i det domarämbete som anförtrotts mig, inom mitt verksamhetsområde och efter bästa förmåga, bidra till att befästa friheten, suveräniteten och den allmänna utvecklingen i Folkrepubliken Polen, som jag alltid kommer att vara trogen; att skydda dess politiska, sociala och ekonomiska ordning; att värna arbetarnas självförverkligande, det kollektiva ägandet, samt medborgarnas i lag erkända rättigheter och intressen; att bevaka Folkrepublikens rättsstatliga principer och stärka medborgarnas rättsliga medvetenhet; att noggrant och omsorgsfullt fullgöra de skyldigheter som åligger mig inom tjänsten; att opartiskt skipa rättvisa i enlighet med gällande föreskrifter, utan att röja statshemligheter och med iakttagande av tystnadsplikten, och inom ramen för förfarandet låta mig vägledas av principerna om värdighet, redlighet och social rättvisa.’

...

3. Domare som tillträder en ny tjänst behöver inte avlägga ed på nytt, detta gäller dock inte vid utnämning av domare till [Folkrepubliken Polens] Högsta domstol.”

16 I artikel 61 i samma lag föreskrevs följande:

”1. [Folkrepubliken Polens] Högsta förvaltningsdomstol ska på förslag av justitieministern entlediga en domare om det inte kan garanteras att domaren i fråga kan fullgöra sina skyldigheter på ett tillfredsställande sätt. Innan justitieministern lägger fram sitt förslag ska justitieministern låta den berörda domaren yttra sig, såvida detta inte är omöjligt. ...

...

3. Den berörda domaren förlorar rätten att döma så snart vederbörande delges beslutet om entledigande.”

Lag av den 12 maj 2011 om KRS

17 Artikel 11.1–11.5 i ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa (lag om Nationella domstolsrådet) av den 12 maj 2011 (Dz. U. nr 126 2011, position 714) (nedan kallad lag av den 12 maj 2011 om KRS), hade följande lydelse:

”1. Den beslutande församlingen av domare vid Högsta domstolen ska bland domarna vid denna domstol välja två av rådets ledamöter.

2. Den beslutande församlingen av domare vid Högsta förvaltningsdomstolen, med deltagande av företrädare för generalförsamlingarna för vojvodskapens förvaltningsdomstolar, ska bland domarna vid förvaltningsdomstolarna välja två av rådets ledamöter.

3. En församling av företrädare för domarna vid appellationsdomstolarna ska bland sina ledamöter välja två av rådets ledamöter.

4. En församling av företrädare för de beslutande församlingarna av domare vid de nationella domstolarna ska bland sina ledamöter välja åtta av rådets ledamöter.

5. En församling av domare vid militärdomstolarna ska bland sina ledamöter välja en av rådets ledamöter.”

18 Artikel 12 i denna lag hade följande lydelse:

”1. Den beslutande församlingen av domare vid vojvodskapens förvaltningsdomstolar ska bland sina ledamöter välja två företrädare.

2. Valet av företrädare för den beslutande församlingen av domare vid förvaltningsdomstolarna ska ske senast månaden före det att mandattiden för rådets ledamöter löper ut, varvid dessa företrädare ska väljas bland domarna vid förvaltningsdomstolarna. Företrädare väljs för en period om fyra år.”

19 I artikel 13 i nämnda lag föreskrevs följande:

”1. Församlingarna av domare vid appellationsdomstolarna ska utse företrädarna för församlingarna av domare vid dessa domstolar bland deras medlemmar för en femtedel av antalet domare vid en viss appellationsdomstol.

2. De beslutande församlingarna av domare vid de regionala domstolarna ska utse företrädarna för de beslutande församlingarna av domare vid dessa domstolar bland deras medlemmar för en femtiondel av antalet domare vid en viss regional domstol.

3. Valet av de företrädare som avses i punkterna 1 och 2 ska ske senast månaden före det att mandattiden för rådets ledamöter löper ut, varvid dessa företrädare ska väljas bland domarna vid de allmänna domstolarna. Företrädare väljs för en period om fyra år.

...”

Lagen om KRS

20 Lagen av den 12 maj 2011 om KRS ändrades genom bland annat ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (lag om ändring av lagen om Nationella domstolsrådet och vissa andra lagar), av den 8 december 2017 (Dz. U. 2018, position 3), och genom ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sąd ó w powszechnych oraz niektórych innych ustaw (lag om ändring av lagen om nationella domstolars organisation och vissa andra lagar), av den 20 juli 2018 (Dz. U., 2018, position 1443) (nedan kallad lagen om KRS).

21 I artikel 9 bis i lagen om KRS föreskrivs följande:

”1. Sejmen ska bland domarna vid [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)], allmänna domstolar, förvaltningsdomstolar och militärdomstolar utse femton ledamöter till [KRS] för en sammanlagd ämbetsperiod om fyra år.

...”

22 Artikel 37.1 i denna lag har följande lydelse:

”Om flera kandidater har sökt en domartjänst ska [KRS] göra en gemensam prövning och utvärdering av samtliga ansökningar. I denna situation ska [KRS] anta en resolution som inbegriper rådets beslut med förslag på vem som ska utnämnas till domare, i förhållande till samtliga kandidater.”

23 Artikel 44 i nämnda lag har följande lydelse:

”1. Den som deltar i förfarandet kan överklaga till [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)] under åberopande av att [KRS] resolution är rättsstridig, om inte annat föreskrivs i särskilda bestämmelser. ...

1 b) I enskilda fall som rör tillsättningen av en domartjänst vid [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)] kan ett överklagande inges till [Naczelny Sąd Administracyjny (Högsta förvaltningsdomstolen)]. I dessa fall är det inte möjligt att överklaga till [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)]. Ett överklagande till [Naczelny Sąd Administracyjny (Högsta förvaltningsdomstolen)] får inte grundas på ett påstående om en felaktig bedömning av hur kandidaterna uppfyllde de kriterier som beaktades vid beslutet att lägga fram ett förslag om tillsättning av domartjänster vid [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)].

1c) För det fall att inte samtliga deltagande i förfarandet har överklagat den resolution som avses i artikel 37.1 ska resolutionen, i enskilda fall som rör tillsättning av domartjänster vid [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)], vinna laga kraft i den del som avser beslutet att lägga fram ett förslag om tillsättning av domartjänster vid [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)] och i den del som avser beslutet att inte lägga fram ett förslag om tillsättning av domartjänster vid samma domstol, såvitt avser den som deltagit i förfarandet och som inte överklagat.

2. Överklagande ska ges in till ordföranden för [KRS] inom två veckor från det att vederbörande delgivits resolutionen jämte dess motivering. ...

...

4. I enskilda ärenden avseende utnämningar till domartjänster vid [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)], motsvarar [Naczelny Sąd Administracyjny (Högsta förvaltningsdomstolen)] upphävande av [KRS] resolution att inte lägga fram ett förslag om utnämningar till domartjänster vid [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)] ett godkännande av kandidaturen för den som deltagit i förfarandet och som har överklagat, avseende en ledig domartjänst vid [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)], för vilken förfarandet vid KRS, vid det datum då [Naczelny Sąd Administracyjny (Högsta förvaltningsdomstolen)] avgörande meddelades, inte avslutats, eller, om något sådant förfarande inte ägt rum, avseende nästkommande lediga domartjänster vid [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)] som har utannonserats.”

Civillagen

24 I artikel 385¹.1 ustawa – Kodeks cywilny (lag om införande av civillagen) av den 23 april 1964 (Dz. U. 1964, nr 16), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet, anges följande:

”Villkor i ett konsumentavtal som inte har varit föremål för individuell förhandling är inte bindande för konsumenten om dennes rättigheter och skyldigheter enligt nämnda avtalsvillkor är utformade på ett sätt som strider mot god sed och allvarligt åsidosätter konsumentens intressen (oskäligen

avtalsvillkor). Detta gäller inte för avtalsvillkor som avser parternas huvudsakliga prestationer, inbegripet pris eller vederlag, såvitt dessa är tydligt formulerade.”

Civilprocesslagen

25 Artikel 367 i ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (lag om införande av civilprocesslagen) av den 17 november 1964, i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet (nedan kallad civilprocesslagen), har följande lydelse:

”1. En dom från en domstol i första instans kan överklagas till en domstol i andra instans.

2. Överklaganden av en dom som meddelats av en distriktsdomstol prövas av en regional domstol, och överklaganden av en dom som meddelats av en regional domstol i första instans prövas av [Sąd Apelacyjny (Appellationsdomstolen, Polen)].

3. I andra instans prövar domstolen målet i en sammansättning med tre domare. Vid förfaranden inom lyckta dörrar prövar domstolen målet med en ensamdomare, förutom när den meddelar dom.”

26 I artikel 379 i civilprocesslagen föreskrivs följande:

”Förfarandet är ogiltigt

...

4) om sammansättningen av den domstol där målet är anhängigt strider mot lagstadgade föreskrifter eller om en jävig domare har deltagit i prövningen av målet ...”

27 I artikel 398³ i denna lag anges följande:

”1. En part kan överklaga med åberopande av följande grunder:

...

2) ett åsidosättande av förfarandebestämmelser, om detta fel kan ha haft en faktisk inverkan på utgången i målet.”

28 I artikel 398^{13.1} i civilprocesslagen föreskrivs att ”[Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)] ska pröva överklagandet i enlighet med vad som yrkats och med beaktande av grunderna för överklagandet. Inom ramen för vad som yrkats ska [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)] likväl ex officio pröva huruvida förfarandet ska anses vara ogiltigt.”

29 I artikel 398¹⁵ i civilprocesslagen föreskrivs följande:

”1. För det fall att överklagandet vinner bifall, ska [Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)] upphäva hela eller delar av den överklagade domen och återförvisa målet för förnyad prövning till den domstol som meddelat domen eller till en annan domstol i samma instans. ...

2. För det fall att målet återförvisas för förnyad prövning ska domstolen pröva målet i en ny sammansättning.”

30 I artikel 401 i civilprocesslagen föreskrivs följande:

”Det är möjligt att begära att ogiltighetsförfarandet ska återupptas

1) om en obehörig person har ingått i den dömande sammansättningen eller om en jävig domare har avgjort målet, och parten inte har haft möjlighet att framställa en invändning häremot innan domen vinner laga kraft.

...”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 31 Genom ansökan av den 28 februari 2017, som inkom till Sąd Okręgowy w Świdnicy (Regionala domstolen i Świdnica, Polen) den 3 mars 2017, väckte BN, DM och EN talan med yrkande om att Getin Noble Bank skulle förpliktas att till dem solidariskt utge ett belopp om 175 107,10 polska zloty (PLN) (cirka 39 485 euro), jämte lagstadgad dröjsmålsränta. Till stöd för talan gjorde de gällande att den mekanism för indexering av lånet som föreskrevs i deras avtal om hypotekslån indexerat i en utländsk valuta, i förevarande fall schweiziska franc (CHF), var oskäligt, samt att det avtalsvillkor som avsåg en paketförsäkring för det fall att hypoteket förvägrades under de tre första månaderna av lånets löptid också var oskäligt.
- 32 Genom dom av den 21 augusti 2018 förpliktade nämnda domstol Getin Noble Bank att till BN, DM och EN utge sammanlagt 16 120,12 PLN (cirka 3 634 euro), jämte lagstadgad dröjsmålsränta, och slog fast att de avtalsvillkor i det aktuella kreditavtalet som gjorde det möjligt för banken att på ett godtyckligt sätt fastställa kursen på den schweiziska francen, i stället för att beakta den genomsnittliga kurs som fastställts av Narodowy Bank Polski (Polens centralbank), var oskäliga, men utan att underkänna indexeringsmekanismen i dess helhet.
- 33 Klagandena i det nationella målet överklagade denna dom till Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (Appellationsdomstolen i Wrocław, Polen). Genom dom av den 28 februari 2019 fastställde nyssnämnda domstol den dom som meddelats av Sąd Okręgowy w Świdnicy (Regionala domstolen i Świdnica).
- 34 Klagandena i det nationella målet överklagade denna dom till den hänskjutande domstolen, Sąd Najwyższy (Högsta domstolen), och gjorde gällande att nämnda dom stred mot artikel 385¹ i civillagen, i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet, av det skälet att bedömningen att det aktuella avtalets indexeringsvillkor var oskäligt inte medförde att indexeringsmekanismen i dess helhet ansågs ogiltig mellan parterna.
- 35 Vid prövningen av huruvida överklagandet kunde tas upp till prövning påpekade den hänskjutande domstolen, i en sammansättning bestående av en domare från tvistemålsavdelningen vid Sąd Najwyższy (Högsta domstolen, Polen), att enligt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv 93/13 ska medlemsstaterna se till att det finns möjlighet – genom administrativa eller rättsliga medel – att inleda ett ärende för att avgöra huruvida avtalsvillkor är oskäliga, och att enligt polsk rätt är ett sådant förfarande av rättslig natur. Den hänskjutande domstolen anser följaktligen att det nationella organ som ska pröva huruvida avtalsvillkor är oskäliga måste uppfylla samtliga villkor som gäller för att detta organ ska anses utgöra en ”domstol” i den mening som avses i unionsrätten.

- 36 I detta avseende har den hänskjutande domstolen påpekat att den dömande sammansättning av Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (Appellationsdomstolen i Wrocław) som meddelade domen av den 28 februari 2019 som överklagats till den hänskjutande domstolen (nedan kallad den överklagade domen), bestod av tre domare, nämligen FO, GP och HK, som utnämns till sina domartjänster under förhållanden som kan ge upphov till tvivel beträffande deras oavhängighet.
- 37 Den hänskjutande domstolen har uppgett att FO utnämndes till sin första domartjänst med stöd av en resolution som Republiken Polens statsråd antagit den 9 mars 1978, att han därefter tilldelades en domartjänst vid en Sąd Wojewódzki (vojevodsdomstol, Polen) genom en resolution av den 18 april 1984, även den antagen av Republiken Polens statsråd, och att han slutligen utnämndes till domare vid Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (Appellationsdomstolen i Wrocław), på förslag av KRS, genom ett beslut av den 23 januari 1998 av Republiken Polens president. GP och HK utnämndes till domare vid Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (Appellationsdomstolen i Wrocław) genom beslut av Republiken Polens president av den 12 mars 2015 respektive den 16 april 2012.
- 38 Den hänskjutande domstolen har påpekat att FO utnämndes till sin första domartjänst vid en tidpunkt då Folkrepubliken Polen var en kommunistisk stat, och att hans senare utnämning till domare vid Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (Appellationsdomstolen i Wrocław) var en följd av ett tidigare beslut som antagits av icke-demokratiska och icke-opartiska organ. Sedan kommunistregimen i Polen fallit kontrollerades inte heller huruvida de domare som utsetts av denna regim hade iakttagit principen om rättsväsendets oberoende under den tid då denna regim styrde Polen.
- 39 Den hänskjutande domstolen har även uppgett att år 1998, när FO utnämndes till domare vid Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (Appellationsdomstolen i Wrocław), motiverades inte KRS resolutioner och de kunde inte heller överklagas till domstol.
- 40 Den hänskjutande domstolen har dessutom påpekat att i en dom av den 20 juni 2017 har Trybunał Konstytucyjny (Författningsdomstolen) slagit fast att under perioden 2000–2018 fungerade inte KRS på ett transparent sätt och dess sammansättning var grundlagsstridig. Den hänskjutande domstolen har uppgett att det var under denna period som GP och HK utsågs till domare vid Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (Appellationsdomstolen i Wrocław).
- 41 I detta sammanhang söker den hänskjutande domstolen klarhet i huruvida den, för att säkerställa iakttagandet av rätten till ett effektivt domstolsskydd, är skyldig att ex officio pröva huruvida den dömande sammansättning av Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (Appellationsdomstolen i Wrocław) som meddelade den överklagade domen uppfyller kraven på oavhängighet och opartiskhet, oaktat att domare enligt den polska konstitutionen är oavsättliga.
- 42 Den hänskjutande domstolen är av uppfattningen att de faktiska och rättsliga omständigheter som utmärker utnämningen av en domare ska kunna bli föremål för prövning i varje skede av ett rättsligt förfarande, för att garantera oavhängigheten hos den dömande sammansättning som den berörda domaren ingår i. Det ska således göras en konkret bedömning av huruvida kraven på oavhängighet och opartiskhet är uppfyllda, det vill säga med beaktande av den inverkan som omständigheterna kring utnämningen av den berörda domaren kan ha på utgången i det aktuella målet.

- 43 Enligt den hänskjutande domstolen skulle det nämligen vara möjligt att kringgå reglerna om domares oavsättlighet, vilka i princip följer av konstitutionella bestämmelser, om frågan huruvida en domstol ska anses vara oavhängig eller huruvida utnämningen av en viss domare ska anses vara lagenlig skulle bedömas abstrakt, det vill säga utan att det prövas huruvida förfarandet för att utse den berörda domaren kan påverka utgången i det aktuella målet. Härvidlag har den hänskjutande domstolen understrukit att den polska konstitutionen och polsk konstitutionell rättspraxis i princip gör det omöjligt att ifrågasätta utnämningen av en domare.
- 44 Den hänskjutande domstolen är således av uppfattningen att enskilda rättssubjekts förtroende för de rättsvårdande myndigheterna endast kan bevaras genom att det görs en konkret bedömning av den berörda domarens ”individuella karaktärsdrag”, såsom dennes etiska synsätt, inom ramen för en prövning av domarens oavhängighet.
- 45 Nämnda domstol anser följaktligen att det, mot bakgrund av domen av den 19 november 2019, A.K. m.fl. (Oavhängigheten hos avdelningen för disciplinära mål vid Högsta domstolen) (C-585/18, C-624/18 och C-625/18, EU:C:2019:982), inte enbart ska göras en abstrakt bedömning av huruvida en domstol är oavhängig eller huruvida utnämningen av en domare är lagenlig.
- 46 Härvidlag har den hänskjutande domstolen påpekat att Sąd Najwyższy (Högsta domstolen), genom en dom av den 5 december 2019, följde EU-domstolens avgörande i det målet och slog fast dels att KRS inte var ett opartiskt och oavhängigt organ i förhållande till den lagstiftande och den verkställande makten, dels att avdelningen för disciplinära mål vid Sąd Najwyższy (Högsta domstolen) inte var en domstol i den mening som avses i unionsrätten eller i nationell rätt.
- 47 Den 23 januari 2020 antog tvistemålsavdelningen och brottmålsavdelningen samt avdelningen för arbetsrättsliga och socialförsäkringsrättsliga mål vid Sąd Najwyższy (Högsta domstolen), utan medverkan av den domare som utgör den dömande sammansättningen av den hänskjutande domstolen, en gemensam resolution för att bekräfta den rättspraxis som följer av den dom av den 5 december 2019 som det hänvisats till i föregående punkt.
- 48 Nyssnämnda domare anser emellertid att den resolutionen är oförenlig med en annan resolution av den 8 januari 2020, som också har bindande verkan och som har antagits av avdelningen för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter vid samma domstol. Av sistnämnda resolution framgår att när Sąd Najwyższy (Högsta domstolen) har att pröva ett överklagande riktat mot en av KRS resolutioner om att utse en kandidat till en domartjänst ska den undersöka huruvida KRS agerat oavhängigt mot bakgrund av domen av den 19 november 2019, A.K. m.fl. (Oavhängigheten hos avdelningen för disciplinära mål vid Högsta domstolen) (C-585/18, C-624/18 och C-625/18, EU:C:2019:982). Av denna resolution framgår vidare att enbart två omständigheter kan medföra att Sąd Najwyższy (Högsta domstolen) ska ogiltigförklara en dylik resolution från KRS, nämligen att klaganden antingen har visat att KRS partiskhet hade en inverkan på innehållet i resolutionen eller – för det fall att domaren redan har utnämnts till en tjänst och med beaktande av det konstitutionella förbudet mot att kontrollera giltigheten av beslut att utnämna en domare – att klaganden har visat att den domstol där den berörda domaren tjänstgör inte är opartisk och oavhängig.

49 Mot denna bakgrund beslutade Sąd Najwyższy (Högsta domstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:

- ”1) Ska artiklarna 2, 4.3, 6.1, 6.3 och 19.1 andra stycket FEU, jämförda med artikel 47 [första och andra stycket] i [stadgan], artikel 267 tredje stycket FEUF, artikel 38 i stadgan, samt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv [93/13], tolkas så, att en instans där en person tjänstgör som har utnämnts till sin första domartjänst, eller som sedermera har utnämnts till en sådan tjänst (i högre instans), av ett politiskt organ inom den verkställande makten i en stat med en totalitär, odemokratisk kommunistisk regim (Folkrepubliken Polens statsråd), på förslag av justitieministern i denna stat, kan anses utgöra en oavhängig och opartisk domstol i den mening som avses i unionsrätten, särskilt med hänsyn till ... den bristande insynen i kriterierna för sådan utnämning ... möjligheten att när som helst entlediga domare ... den omständigheten att inget rättsligt självreglingsorgan ... eller behöriga offentliga myndigheter som inrättats genom demokratiska val har deltagit i utnämningförfarandet, då detta skulle kunna äventyra det förtroende som enskilda rättssubjekt ska kunna hysa för domstolsväsendet i ett demokratiskt samhälle?
- 2) Är det relevant för svaret på den första frågan att domaren i fråga sedermera har utnämnts till en tjänst (i högre instans) med erkännande av lämplig tidigare arbetserfarenhet och med beaktande av det arbete som domaren utfört inom ramen för en tjänst som vederbörande utnämnts till, åtminstone första gången, av de politiska organ som avses i den första frågan och i enlighet med det förfarande som beskrivs där, då detta skulle kunna äventyra det förtroende som enskilda rättssubjekt ska kunna hysa för domstolsväsendet i ett demokratiskt samhälle?
- 3) Är det relevant för svaret på den första frågan att domaren i fråga sedermera har utnämnts till en tjänst (i högre instans, med undantag för Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)) utan att vederbörande avlagt ed om att iaktta värdena för ett demokratiskt samhälle, och att när denna domare utnämndes till sin första tjänst förband sig vederbörande att bevara den politiska regimen i en kommunistisk stat och att upprätthålla 'Folkrepublikens rättsstatliga principer', då detta skulle kunna äventyra det förtroende som enskilda rättssubjekt ska kunna hysa för domstolsväsendet i ett demokratiskt samhälle?
- 4) Ska artiklarna 2, 4.3, 6.1, 6.3 och artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförda med artikel 47 [första och andra stycket] i [stadgan], artikel 267 tredje stycket FEUF, artikel 38 i stadgan, samt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv [93/13], tolkas så, att instans där en person tjänstgör som har utnämnts till sin första domartjänst, eller som sedermera har utnämnts till en sådan tjänst (i högre instans), i strid med en medlemsstats konstitutionella bestämmelser till följd av att det organ som valt ut denna person som kandidat till den domartjänst vederbörande sedermera tillträtt [det vill säga Krajowa Rada Sądownictwa (Nationella domstolsrådet)] inrättats i strid med medlemsstatens konstitution ..., vilket även konstaterats av medlemsstatens författningsdomstol, kan anses utgöra en oavhängig och opartisk domstol i den mening som avses i unionsrätten, då detta skulle kunna äventyra det förtroende som enskilda rättssubjekt ska kunna hysa för domstolsväsendet i ett demokratiskt samhälle?
- 5) Ska artiklarna 2, 4.3, 6.1, 6.3 och artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförda med artikel 47 [första och andra stycket] i [stadgan], artikel 267 tredje stycket FEUF, artikel 38 i stadgan, samt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv [93/13], tolkas så, att en instans där en person tjänstgör som har utnämnts till sin första domartjänst, eller som sedermera har utnämnts till en sådan tjänst (i högre instans), och som har valts ut som kandidat till denna tjänst genom ett förfarande inför

ett organ som utvärderar kandidater till dylika tjänster [Krajowa Rada Sądownictwa (Nationella domstolsrådet)] och detta förfarande inte uppfyller kriterierna avseende öppenhet och insyn i reglerna för urval av kandidater, kan anses utgöra en oavhängig och opartisk domstol i den mening som avses i unionsrätten, då detta skulle kunna äventyra det förtroende som enskilda rättssubjekt ska kunna hysa för domstolväsendet i ett demokratiskt samhälle?

- 6) Ska artiklarna 19.1 andra stycket, 2, 4.3 och 6.3 FEU, jämförda med artikel 47 [första och andra stycket] i [stadgan], artikel 267 tredje stycket FEUF, artikel 38 i stadgan, samt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv [93/13], tolkas så, att för att säkerställa rätten till ett effektivt domstolsskydd i syfte att förhindra fortsatt användning av oskäligen villkor i avtal som näringsidkare ingår med konsumenter, måste en domstol som dömer i sista instans i en medlemsstat i Europeiska unionen (Sąd Najwyższy (Högsta domstolen)), i varje skede av förfarandet ex officio pröva huruvida
- a) den domstol som avses [i den första och den fjärde frågan] uppfyller de unionsrättsliga kriterierna om oavhängighet och opartiskhet, oberoende av vilken inverkan bedömningen av dessa kriterier har på innehållet i avgörandet beträffande eventuellt oskäligen avtalsvillkor, och
 - b) huruvida förfarandet vid den domstol som avses i den första och den fjärde frågan är giltigt [?]
- 7) Ska artiklarna 2, 6.1, 6.3, 19.1 andra stycket FEU, jämförda med artikel 47 [första och andra styckena] i stadgan, artikel 267 tredje stycket FEUF, artikel 38 i stadgan, samt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv 93/13, tolkas så, att en medlemsstats konstitutionella bestämmelser om domstolarnas organisation och utnämning av domare som innebär att det inte är möjligt att pröva huruvida förfarandet för att utnämna en viss domare har genomförts i vederbörlig ordning, mot bakgrund av unionsrätten, kan anses utgöra hinder mot en prövning av huruvida en viss domstol eller en domare som tjänstgör där är oavhängig på grund av de omständigheter som det hänvisats till i [den första till den femte frågan]?”

Ansökan om skyndsamt handläggning och beviljande av handläggning med förtur

- 50 Den hänskjutande domstolen har ansökt om att målet ska handläggas skyndsamt i enlighet med artikel 105 i domstolens rättegångsregler. Till stöd för sin begäran har nämnda domstol gjort gällande att tillämpningen av detta förfarande inte bara motiveras av vikten av att det avgörs huruvida den överklagade domen är lagenlig, utan även av behovet av att fastställa huruvida det mot bakgrund av unionsrätten är möjligt att med giltig verkan ifrågasätta ett stort antal polska domares grundlagsskyddade ställning, och således även av behovet av att fastställa verkningarna av de avgöranden som meddelats av de dömande sammansättningar där dessa domare ingått. Tillämpningen av detta förfarande motiveras även av att EU-domstolen nu ges tillfälle att komplettera sin tolkning av unionsrätten för att undvika en situation där den polska konstitutionen anses vara oförenlig med unionsrätten, såsom den tolkats i domen av den 19 november 2019, A.K. m.fl. (Oavhängigheten hos avdelningen för disciplinära mål vid Högsta domstolen) (C-585/18, C-624/18 och C-625/18, EU:C:2019:982), och i de avgöranden som de polska domstolarna har meddelat med stöd av den domen.

- 51 I artikel 105.1 i rättegångsreglerna föreskrivs att EU-domstolens ordförande, på ansökan av den hänskjutande domstolen eller i undantagsfall på eget initiativ, efter att ha hört referenten och generaladvokaten, får besluta att ett mål om förhandsavgörande ska handläggas skyndsamt, när målet är av sådan beskaffenhet att det måste avgöras utan dröjsmål.
- 52 Det ska härvidlag erinras om att en sådan skyndsam handläggning av ett mål utgör ett processrättsligt instrument som är avsett att hantera högst trängande fall. Det framgår för övrigt av EU-domstolens praxis att förfarandet för skyndsam handläggning inte kan tillämpas när den känsliga och komplicerade karaktären hos de rättsliga problemställningar som ett mål ger upphov till svårligen lämpar sig för tillämpningen av ett sådant förfarande, särskilt när det inte framstår som lämpligt att förkorta den skriftliga delen av förfarandet vid EU-domstolen (dom av den 18 maj 2021, *Asociația "Forumul Judecătorilor din România"* m.fl., C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 och C-397/19, punkt 103 och där angiven rättspraxis).
- 53 I förevarande fall avslog EU-domstolens ordförande, efter att ha hört referenten och generaladvokaten, ansökan om skyndsam handläggning genom beslut av den 8 maj 2020. Även om det i princip inte finns något samband mellan hur svårt ett mål är och hur brådskande det är att pröva detta, kan det nämligen konstateras att den känsliga och komplicerade karaktären hos de rättsliga problem som förevarande mål ger upphov till svårligen lämpar sig för en skyndsam handläggning (se, analogt, beslut av domstolens ordförande av den 18 oktober 2017, *Weiss* m.fl., C-493/17, ej publicerat, EU:C:2017:792, punkt 13). Det ska dessutom understrykas att beslutet om hänskjutande inkom till domstolen nästan tre månader efter det att det meddelades, vilket tyder på att förevarande mål inte rör en extraordinär nödsituation.
- 54 Mot bakgrund av de argument som den hänskjutande domstolen anfört beslutade EU-domstolens ordförande, den 8 maj 2020, icke desto mindre att förevarande mål skulle handläggas med förtur i enlighet med artikel 53.3 i rättegångsreglerna.

Begäran om återupptagande av den muntliga delen av förfarandet

- 55 Genom handling som inkom till domstolens kansli den 29 december 2021 begärde den polska regeringen att den muntliga delen av förfarandet skulle återupptas.
- 56 Till stöd för sin begäran gjorde den polska regeringen gällande att *Sąd Najwyższy* (Högsta domstolen), genom ett beslut av den 13 december 2020, hade upphävt ett av sina avgöranden som meddelats av en annan dömande sammansättning vid denna domstol, bland annat av det skälet att det inte fanns någon garanti för att denna sammansättning hade iakttagit de krav på oavhängighet och opartiskhet som domstolarna måste uppfylla. Den polska regeringen är av uppfattningen att innehållet i detta beslut och dess följder stärker de argument som denna regering redan har anfört vid EU-domstolen i förevarande mål, och de bör därför prövas inom ramen för detta.
- 57 Det ska härvidlag erinras om att enligt artikel 83 i domstolens rättegångsregler får domstolen efter att ha hört generaladvokaten, när som helst, genom särskilt uppsatt beslut, besluta att den muntliga delen av förfarandet ska återupptas, bland annat om domstolen anser att den inte har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet, eller om en part, efter det att den muntliga delen har förklarats avslutad, har lagt fram en ny omständighet som kan ha ett avgörande inflytande på målets utgång.

- 58 I förevarande fall finner EU-domstolen emellertid, efter att ha hört generaladvokaten, att den – efter den skriftliga delen av förfarandet och förhandlingen – har tillgång till samtliga uppgifter som den behöver för att avgöra den aktuella begäran om förhandsavgörande. För övrigt finner EU-domstolen att den polska regeringen, i sin begäran om återupptagande av den muntliga delen av förfarandet, inte har åberopat någon ny omständighet som skulle kunna ha inflytande på målets utgång.
- 59 Den polska regeringen har nämligen inte hävdats att Sąd Najwyższy (Högsta domstolen) avgörande från den 13 december 2020 skulle vara av någon som helst betydelse för utgången i det nationella målet. Nämda regering har endast hävdats att de skäl som låg till grund för detta beslut ”förstärker de argument” som redan har anförts vid domstolen i förevarande mål.
- 60 Mot denna bakgrund finner domstolen att det saknas anledning att återuppta den muntliga delen av förfarandet.

Huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning

- 61 Rzecznik Praw Obywatelskich (Ombudsmannen, Polen) har gjort gällande att förevarande begäran om förhandsavgörande inte kan tas upp till prövning på grund av de brister som utmärker utnämningen av den domare som utgör den hänskjutande domstolens dömande sammansättning, och att det finns skäl att hysa tvivel om denna domares oavhängighet och opartiskhet.
- 62 I detta avseende har Ombudsmannen för det första gjort gällande att i förevarande fall kan denna sammansättning inte anses utgöra en ”domstol” i den mening som avses i unionsrätten. Arten och svårighetsgraden av de brister som behäftar utnämningen av den domare som utgör den hänskjutande domstolens dömande sammansättning har undergrävt utnämningens förfarandets verkan och således medfört att denna sammansättning förlorat sin ställning som domstol. Dessa brister är nämligen sådana att det inte är möjligt att anse att nämnda sammansättning utgör en vederbörligen upprättad domstol som uppfyller kriteriet att den ska vara ”inrättad enligt lag”.
- 63 Ombudsmannen har för det andra gjort gällande att en samlad bedömning av de rättsliga och faktiska omständigheter som utmärker utnämningens förfarande avseende den domare som utgör den hänskjutande domstolens dömande sammansättning inte gör det möjligt att skingra allt rimligt tvivel beträffande denna domares oavhängighet och opartiskhet.
- 64 Ombudsmannen anser följaktligen att den domare som utgör den hänskjutande domstolens dömande sammansättning inte uppfyller de två grundläggande kriterierna för att vara en ”domstol” i den mening som avses i artikel 267 FEUF, nämligen att den ska vara inrättad enligt lag och vara oavhängig och opartisk. Ett åsidosättande av ett eller båda av dessa krav räcker för att konstatera att den hänskjutande domstolen inte är behörig att ställa tolkningsfrågor till EU-domstolen inom ramen för det samarbetsförfarande som föreskrivs i artikel 267 FEUF.
- 65 Europeiska kommissionen har visserligen inte gjort gällande att förevarande begäran om förhandsavgörande inte kan tas upp till prövning, men har likväl påpekat att utnämningens beslut avseende den domare som utgör den hänskjutande domstolens dömande sammansättning, vilken instans utgör en del av Sąd Najwyższy (Högsta domstolen), grundades på en resolution antagen av KRS den 28 augusti 2018. Trots att Naczelny Sąd Administracyjny (Högsta förvaltningsdomstolen), genom beslut av den 27 september respektive den 8 oktober 2018,

beslutat om uppskov med verkställigheten av denna resolution, utnämnde Republiken Polens president den berörda domaren till en domartjänst vid Sąd Najwyższy (Högsta domstolen). Under dessa omständigheter anser kommissionen att det är tveksamt huruvida den domare som utgör den hänskjutande domstolens dömande sammansättning kan anses utgöra en ”domstol som har inrättats enligt lag”, i enlighet med artikel 19.1 FEU och artikel 47 i stadgan.

- 66 I detta avseende ska det erinras om att det följer av EU-domstolens fasta praxis att vid bedömningen av huruvida det hänskjutande organet är en ”domstol” i den mening som avses i artikel 267 FEUF, vilket är en rent unionsrättslig fråga, och huruvida begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning, ska EU-domstolen beakta ett antal omständigheter, däribland om organet är inrättat enligt lag, om det är av stadigvarande karaktär, om dess jurisdiktion är av tvingande art, om förfarandet är kontradiktoriskt, om organet tillämpar rättsregler samt om det är oavhängigt (dom av den 21 januari 2020, Banco de Santander, C-274/14, EU:C:2020:17, punkt 51 och där angiven rättspraxis, dom av den 16 november 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl., C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, punkt 42).
- 67 I förevarande fall har begäran om förhandsavgörande framställts av Sąd Najwyższy (Högsta domstolen), som inledningsvis (*in limine litis*) måste avgöra huruvida det överklagande som avses i punkt 34 ovan kan tas upp till prövning och som därvid är skyldig att på grundval av nationell rätt pröva huruvida den dömande sammansättning som meddelade domen i målet om överklagande var lagenlig.
- 68 Det är ostridigt att Sąd Najwyższy (Högsta domstolen) i sig uppfyller de krav som det erinrats om i punkt 66 ovan. I förevarande fall har Ombudsmannen emellertid ifrågasatt huruvida den berörda domaren, i sin egenskap av ensamdomare i den sammansättning som har framställt förevarande begäran om förhandsavgörande, infriar de krav som ett organ måste uppfylla för att anses utgöra en ”domstol” i den mening som avses i artikel 267 FEUF.
- 69 När en begäran om förhandsavgörande härrör från en nationell domstol, ska det dock presumeras att den uppfyller de krav som det erinrats om i punkt 66 ovan, oberoende av dess konkreta sammansättning.
- 70 Det framgår nämligen av fast rättspraxis att det i ett förfarande för förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF inte ankommer på EU-domstolen – mot bakgrund av funktionsfördelningen mellan EU-domstolen och den nationella domstolen – att pröva huruvida beslutet om hänskjutande har antagits i enlighet med nationella regler om domstolarnas organisation och domstolsförfaranden. EU-domstolen är därför bunden av ett beslut om hänskjutande som har antagits av en domstol i en medlemsstat, i den mån detta beslut inte har återkallats efter överklagande inom ramen för den besvärssystem som föreskrivs i nationell rätt (dom av den 14 januari 1982, Reina, 65/81, EU:C:1982:6, punkt 7, och dom av den 16 november 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl., C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, punkt 44).
- 71 Det ska vidare erinras om att kärnan i det domstolssystem som inrättats genom fördragen utgörs av förfarandet för förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF. Sålunda inrättas en dialog mellan EU-domstolen och domstolarna i medlemsstaterna, varvid detta förfarande syftar till att garantera en enhetlig tolkning av unionsrätten och därigenom göra det möjligt att säkerställa unionsrättens koherens, fulla verkan och autonomi samt, i slutändan, den specifika karaktären

hos den rättsordning som inrättats genom fördragen (dom av den 2 mars 2021, A.B. m.fl. (Tillsättning av domare vid Högsta domstolen – Rättsmedel), C-824/18, EU:C:2021:153, punkt 90 och där angiven rättspraxis).

- 72 Den presumtion som det redogjorts för i punkt 69 ovan kan emellertid brytas om ett lagkraftvunnet domstolsavgörande meddelat av en nationell eller internationell domstol ger fog för slutsatsen att den domare som utgör den hänskjutande domstolens dömande sammansättning inte är en oavhängig, opartisk domstol som har inrättats enligt lag, i den mening som avses i artikel 19.1 andra stycket FEU, jämförd med artikel 47 andra stycket i stadgan.
- 73 När den muntliga delen av förfarandet avslutades hade EU-domstolen inte kännedom om att den domare som utgör den hänskjutande domstolens dömande sammansättning hade varit föremål för ett sådant lagkraftvunnet domstolsavgörande, och således kan eventuella brister i det nationella utnämning förfarandet avseende denna domare inte medföra att förevarande begäran om förhandsavgörande inte kan tas upp till prövning.
- 74 Det ska understrykas att den presumtion som avses i punkt 69 ovan endast gäller för bedömningen av huruvida en begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning enligt artikel 267 FEUF. Härav kan man inte sluta sig till att de villkor som gällde för utnämningen av de domare som utgör den hänskjutande domstolens dömande sammansättning nödvändigtvis ska anses uppfylla kravet på tillgång till en oavhängig, opartisk domstol som har inrättats enligt lag – i den mening som avses i artikel 19.1 andra stycket FEU eller artikel 47 i stadgan.
- 75 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 77 i sitt förslag till avgörande ska det slutligen noteras att det kan finnas skäl för en annan bedömning än den som följer av punkterna 68–74 ovan under sådana omständigheter där andra faktorer – utöver rent personliga förhållanden rörande den eller de domare som formellt har framställt en begäran enligt artikel 267 FEUF – kan påverka det sätt som den hänskjutande domstolen där dessa domare tjänstgör fungerar och således bidra till att undergräva dess oavhängighet och opartiskhet.
- 76 Av det ovan anförda följer att förevarande begäran om förhandsavgörande kan tas upp till prövning.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första till den femte frågan

Inledande synpunkter

- 77 Den första till den femte frågan avser tolkningen av artiklarna 2, 4.3, 6.1, 6.3 och 19.1 andra stycket FEU, jämförda med artikel 47 första och andra styckena i stadgan, artikel 267 tredje stycket FEUF, artikel 38 i stadgan, samt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv 93/13.
- 78 Av skälen till beslutet om hänskjutande framgår emellertid att dessa frågor i huvudsak avser tolkningen av principen om domstolarnas oavhängighet och opartiskhet, vilken stadfästs i artikel 19.1 andra stycket FEU och i artikel 47 i stadgan. Det ska dessutom noteras att i artikel 7.1 och 7.2 i direktiv 93/13 föreskrivs i huvudsak att konsumenter kan förhindra fortsatt användning

av oskäligen villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter, bland annat genom att väcka talan vid behöriga domstolar, och att det nationella målet bland annat rör frågan huruvida vissa avtalsvillkor är oskäligen.

- 79 Under dessa omständigheter ska den första till den femte frågan endast prövas mot bakgrund av artikel 19.1 andra stycket FEU, artikel 47 i stadgan, samt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv 93/13.

Den första till den tredje frågan

- 80 Den hänskjutande domstolen har ställt den första till den tredje frågan, vilka ska prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida artikel 19.1 andra stycket FEU, artikel 47 i stadgan, samt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de utgör hinder mot att en dömande sammansättning i en medlemsstat, vilken innefattar en domare som har utnämnts till sin första tjänst eller sedermera har utnämnts till en tjänst vid en högre instans, genom ett beslut antaget av ett organ inom en icke-demokratisk regim som var styrande i denna medlemsstat innan den anslöt sig till Europeiska unionen, kan anses utgöra en oavhängig och opartisk domstol. Den hänskjutande domstolen söker därtill klarhet i huruvida så även är fallet när den berörda domaren har utnämnts till sådana tjänster vid medlemsstatens domstolar efter det att denna regim föll men på grundval av arbetslivserfarenhet som vederbörande förvärvat under nämnda regims tid vid makten, eller när den berörda domaren endast har avlagt ed i samband med att ett organ inom denna regim för första gången utnämnde vederbörande till en domartjänst.
- 81 Den första till den tredje frågan avser tre omständigheter kring utnämningen av FO, som är en av de tre domare som ingick i den dömande sammansättning som meddelade domen i målet om överklagande, vilka den hänskjutande domstolen anser vara bekymmersamma mot bakgrund av de bestämmelser som det hänvisats till i punkt 80 ovan.
- 82 För det första har den hänskjutande domstolen uppgett att när FO för första gången utnämndes till domare av Folkrepubliken Polens statsråd, som var ett politiskt organ inom den verkställande makten i Folkrepubliken Polen, på förslag av den dåvarande justitieministern och med stöd av lagdekretet av den 6 februari 1928 om de allmänna domstolarnas organisation, skedde detta på grundval av icke-transparenta kriterier, utan att något rättsligt självregleringsorgan eller någon offentlig myndighet som inrättats genom demokratiska val deltog i förfarandet, och utan att FO garanterades oavsätlighet.
- 83 För det andra har den hänskjutande domstolen påpekat att FO sedermera kunde utnämnas till domare vid högre instanser på grundval av hans erfarenhet som domare under en tid då Polen styrdes av en kommunistregim, och på grundval av en utvärdering av hans arbete i denna egenskap inom ramen för en tjänst han utnämnts till av denna regim.
- 84 För det tredje har den hänskjutande domstolen påpekat att FO inte avlagt ed sedan kommunistregimen Folkrepubliken Polen fallit, utan svurit att skydda det politiska systemet i denna kommunistiska stat när regimen för första gången utnämnde honom till domare.
- 85 Härvidlag ska det inledningsvis påpekas att de frågor som ställts avser omständigheter som samtliga hänför sig till tiden före den 1 maj 2004, då Republiken Polen anslöt sig till unionen.

- 86 Det ska erinras om att domstolen endast är behörig att tolka unionsrätten, vad avser dess tillämpning i en ny medlemsstat, från och med den dag då denna stat anslöt sig till Europeiska unionen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 januari 2006, Ynos, C-302/04, EU:C:2006:9, punkt 36 och där angiven rättspraxis).
- 87 Det ska dock noteras att den fråga som den hänskjutande domstolen inledningsvis måste pröva avser en situation vars samtliga verkningar ännu inte hade uppkommit när Republiken Polen anslöt sig till unionen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 3 september 2014, X, C-318/13, EU:C:2014:2133, punkt 23, och dom av den 6 oktober 2016, Paoletti m.fl., C-218/15, EU:C:2016:748, punkt 41). Det är nämligen tillräckligt att konstatera att även om FO utnämndes till domare före Republiken Polens anslutning till unionen, har han fortfarande denna ställning och utför motsvarande arbetsuppgifter.
- 88 Vad gäller domstolens behörighet ska det erinras om att det visserligen är medlemsstaterna som har befogenhet att organisera domstolväsendet i respektive stat, men de är likväl skyldiga att därvid iaktta de skyldigheter som åligger dem enligt unionsrätten (dom av den 20 april 2021, Republika, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 48).
- 89 Medlemsstaterna ska, såsom föreskrivs i artikel 19.1 andra stycket FEU, fastställa de möjligheter till överklagande som behövs för att säkerställa ett effektivt domstolsskydd för enskilda rättssubjekt inom de områden som omfattas av unionsrätten. Principen om ett effektivt domstolsskydd för de rättigheter som enskilda rättssubjekt har enligt unionsrätten, vilken det hänvisas till i artikel 19.1 andra stycket FEU, utgör en allmän unionsrättslig princip som följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner och har kommit till uttryck i artiklarna 6 och 13 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen), och den har numera även stadfäst i artikel 47 i stadgan. Sistnämnda bestämmelse ska således beaktas i vederbörlig ordning vid tolkningen av artikel 19.1 andra stycket FEU (dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 102 och där angiven rättspraxis).
- 90 Vad gäller det materiella tillämpningsområdet för artikel 19.1 andra stycket FEU, avser denna bestämmelse ”de områden som omfattas av unionsrätten”, oberoende av den situation i vilken medlemsstaterna tillämpar unionsrätten, i den mening som avses i artikel 51.1 i stadgan (dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 103 och där angiven rättspraxis).
- 91 Enligt artikel 19.1 andra stycket FEU ska varje medlemsstat bland annat säkerställa att de instanser som i egenskap av ”domstol”, i den mening som avses i unionsrätten, hör till dess system med rättsmedel inom de områden som omfattas av unionsrätten, och som därmed i denna egenskap kan avgöra mål med tillämpning eller tolkning av unionsrätten, uppfyller kraven på ett effektivt domstolsskydd (dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 104 och där angiven rättspraxis).
- 92 I förevarande fall är det utrett att en sådan polsk allmän domstol som Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (Appellationsdomstolen i Wrocław) som – liksom i det nationella målet – har att ta ställning till frågor rörande tillämpningen och tolkningen av unionsrättsliga bestämmelser, det vill säga bestämmelserna i direktiv 93/13, i sin egenskap av ”domstol” i den mening som avses i

unionsrätten, omfattas av det polska systemet med rättsmedel inom ”de områden som omfattas av unionsrätten”, i den mening som avses i artikel 19.1 andra stycket FEU, vilket innebär att den måste uppfylla kraven på ett effektivt domstolsskydd.

- 93 En grundförutsättning för att dessa krav på effektivt domstolsskydd enligt artikel 19.1 andra stycket FEU ska kunna säkerställas av en sådan domstol är att dess oavhängighet och opartiskhet upprätthålls, vilket bekräftas i artikel 47 andra stycket i stadgan, där tillgången till en ”oavhängig” domstol anges som ett av de krav som hänför sig till den grundläggande rätten till ett effektivt rättsmedel (dom av den 16 november 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl., C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, punkt 65 och där angiven rättspraxis).
- 94 EU-domstolen har vid upprepade tillfällen framhållit att detta krav på oavhängiga och opartiska domstolar – vilket är ouplösligt förbundet med rättskipningsuppdraget – är en del av kärninnehållet i rätten till ett effektivt domstolsskydd och i den grundläggande rätten till en rättvis rättegång, vilken är av vital betydelse för att garantera att samtliga de rättigheter som enskilda tillerkänns enligt unionsrätten skyddas och att medlemsstaternas gemensamma värden som anges i artikel 2 FEU, däribland rättsstatsprincipen, upprätthålls (dom av den 16 november 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl., C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, punkt 66 och där angiven rättspraxis).
- 95 Det följer av fast rättspraxis att de garantier för oavhängighet och opartiskhet som erfordras enligt unionsrätten förutsätter att det finns regler, särskilt vad gäller den dömande instansens sammansättning, utnämningar, tjänsternas varaktighet samt grunderna för ledamöternas röstnedläggelse, jäv och entledigande av ledamöter, som utesluter allt rimligt tvivel som enskilda rättssubjekt skulle kunna hysa beträffande den dömande instansens pålitlighet i förhållande till yttre omständigheter och den dömande instansens neutralitet i förhållande till de intressen som konfronteras (dom av den 16 november 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl., C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, punkt 67 och där angiven rättspraxis).
- 96 Domarna måste därvid skyddas gentemot yttre inblandning eller påtryckningar som skulle kunna äventyra deras oavhängighet och opartiskhet. De regler som är tillämpliga på domarnas ställning och tjänsteutövning ska särskilt göra det möjligt att utesluta inte bara all direkt påverkan i form av instruktioner utan även mer indirekt påverkan som kan inverka på domarnas beslutsfattande, och därmed utesluta att det framstår som att dessa domare inte är oavhängiga eller opartiska, vilket skulle inverka menligt på det förtroende som enskilda rättssubjekt ska kunna hysa för domstolväsendet i ett demokratiskt samhälle och i en rättsstat (dom av den 16 november 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl., C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, punkt 69 och där angiven rättspraxis).
- 97 Det är därför nödvändigt att försäkra sig om att de materiella rekvisit och de förfaranderegler som är tillämpliga då beslut om att tillsätta domare ska antas är utformade på ett sådant sätt att de utesluter allt rimligt tvivel som enskilda rättssubjekt skulle kunna hysa beträffande de aktuella domarnas pålitlighet i förhållande till yttre omständigheter och deras neutralitet i förhållande till de intressen som konfronteras, när de väl har tillsatts. Det är därvid viktigt att dessa rekvisit och förfaranderegler utformas på ett sådant sätt att de krav som det erinrats om i föregående punkt kan iakttas (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 april 2021, Republika, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 57 och där angiven rättspraxis).

- 98 De krav som det erinrats om i punkterna 94–97 ovan är i synnerhet tillämpliga på en domstol som enligt en medlemsstats rättsordning är behörig att utfärda ett förbuds föreläggande mot en näringsidkare för att denne ska upphöra att tillämpa oskäligen villkor i konsumentavtal, i enlighet med artikel 7.1 och 7.2 i direktiv 93/13. I sistnämnda bestämmelse bekräftas nämligen att konsumenterna som förfördelats på grund av sådana klausuler har rätt till ett effektivt rättsmedel.
- 99 I tvisten i det nationella målet har klagandena för övrigt framställt yrkanden om ersättning för den skada som de påstår sig ha lidit på grund av de villkor som det hänvisats till i punkt 31 ovan och som enligt deras uppfattning är oskäligen i den mening som avses i direktivet. Tvisten motsvarar således en situation som regleras av unionsrätten, vilket innebär att sökandena med fog kan åberopa rätten till ett effektivt domstolsskydd med stöd av artikel 47 i stadgan (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 november 2019, A.K. m.fl., (Oavhängigheten hos avdelningen för disciplinära mål vid Högsta domstolen) (C-585/18, C-624/18 och C-625/18, EU:C:2019:982, punkt 81).
- 100 Den hänskjutande domstolen har ställt de tre första frågorna för att få klarhet i huruvida de omständigheter som förelåg före Republiken Polens anslutning till unionen, och som det hänvisats till i punkterna 82–84 ovan, kan påverka oavhängigheten och opartiskheten hos en domare som för närvarande ingår i en domstols dömande sammansättning i denna medlemstat.
- 101 Så kan emellertid endast anses vara fallet om det påvisats att det föreligger ett samband mellan de nationella bestämmelser som ligger till grund för dessa omständigheter och den aktuella uppkomsten av rimliga och allvarliga tvivel hos enskilda rättssubjekt beträffande den berörda domarens oavhängighet och opartiskhet.
- 102 Den hänskjutande domstolens tvivel i detta avseende grundas enbart på det förhållandet att de domare som utnämns till sina tjänster av organ tillhörande den tidigare icke-demokratiska regimen i Polen eventuellt inte kan anses vara ”oavhängiga” av det skälet att de utnämns av dessa organ, att de förvärvat en del av sin arbetslivserfarenhet under en period när nämnda regim styrde landet och att de avlagt ed endast under denna period.
- 103 Den hänskjutande domstolen har tillagt att även om vissa lustrationsåtgärder har vidtagits sedan kommunistregimen i Folkrepubliken Polen föll, medger den demokratiska konstitutionella ordning som inrättats efter denna regim att domare som utnämns av organ tillhörande kommunistregimen i princip kunde behålla sina tjänster, vilket den polska regeringen bekräftade vid förhandlingen. De tre första frågorna avser således situationen för domare som har behållit sina tjänster efter det att den icke-demokratiska regimen i Folkrepubliken Polen föll.
- 104 Härvidlag ska det erinras om att för att kunna ansluta sig till unionen var Republiken Polen tvungen att uppfylla de krav som gäller för kandidatländerna, såsom dessa fastställts av Europeiska rådet i Köpenhamn den 21 och den 22 juni 1993. Dessa kriterier innebär bland annat att kandidatlandet ska ha ”stabla institutioner som garanterar demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter samt respekt för och skydd av minoriteter”. På samma sätt preciseras det i artikel 49 FEU, där det föreskrivs en möjlighet för varje europeisk stat att ansöka om att bli medlem av unionen, att denna omfattar stater som frivilligt och otvunget ansluter sig till, respekterar och förbinder sig att främja de gemensamma värden som anges i artikel 2 FEU, däribland rättsstatsprincipen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 20 april 2021, Republika, C-896/19, EU:C:2021:311, punkt 61). När Republiken Polen anslöt sig till unionen ansågs således dess domstolsväsende, i princip, uppfylla de krav som ställs i unionsrätten.

- 105 I det sammanhang som det erinrats om i punkterna 103 och 104 ovan har den hänskjutande domstolen inte anfört någon omständighet som visar varför en domare som utnämns till sin första tjänst före det att den icke-demokratiska regimen i Folkrepubliken Polen föll, och som därefter har behållit sin tjänst, skulle ha utnämns till denna första tjänst under villkor som kan ge upphov till rimliga och allvarliga tvivel hos enskilda rättssubjekt om domarens oavhängighet och opartiskhet vid dennes utövande av sina rättsliga funktioner.
- 106 I synnerhet innehåller beslutet om hänskjutande inte någon klar och konkret förklaring som visar på vilket sätt villkoren för den första utnämningen av en sådan domare skulle kunna göra det möjligt för en person, en institution eller något annat organ att för närvarande utöva otillbörlig påverkan på domaren i fråga.
- 107 Härav följer att de omständigheter som det redogjorts för i punkterna 82–84 ovan och som utmärkte den första utnämningen av en domare till en sådan tjänst, under en tid då en icke-demokratisk regim styrde Folkrepubliken Polen, inte i sig kan anses ge upphov till rimliga och allvarliga tvivel hos enskilda rättssubjekt om domarens oavhängighet och opartiskhet när denne sedermera utövar sina rättsliga funktioner.
- 108 Mot bakgrund av ovanstående överväganden ska den första, den andra och den tredje tolkningsfrågan besvaras enligt följande. Artikel 19.1 andra stycket FEU, artikel 47 i stadgan, samt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att den omständigheten att en domare har utnämns till sin första tjänst i en medlemsstat eller sedermera har utnämns till en tjänst vid en högre instans, genom ett beslut antaget av ett organ inom en icke-demokratisk regim som var styrande i denna medlemsstat innan den anslöt sig till Europeiska unionen, även för det fall att den berörda domaren har utnämns till tjänster vid medlemsstatens domstolar efter det att denna regim föll men på grundval av arbetslivserfarenhet som vederbörande förvärvat under nämnda regims tid vid makten, eller den berörda domaren har avlagt ed endast i samband med att ett organ inom denna regim för första gången utnämnde vederbörande till en domartjänst, inte i sig kan anses ge upphov till rimliga och allvarliga tvivel hos enskilda rättssubjekt om domarens oavhängighet och opartiskhet och följaktligen inte heller kan påverka det förhållandet att en dömande sammansättning där denna domare ingår anses utgöra en oavhängig och opartisk domstol som inrättats enligt lag.

Den fjärde och den femte frågan

- 109 Den hänskjutande domstolen har ställt den fjärde och den femte frågan för att få klarhet i huruvida artikel 19.1 andra stycket FEU, artikel 47 i stadgan, samt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de utgör hinder mot att en domstols dömande sammansättning i en medlemsstat anses utgöra en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag när den innefattar en domare som utnämns till sin första tjänst eller sedermera har utnämns till en tjänst vid en högre instans till följd av att vederbörande antingen har valts ut som kandidat till en sådan tjänst av ett organ som inrättats med stöd av lagbestämmelser som senare har förklarats vara grundlagsstridiga av medlemsstatens författningsdomstol, eller har valts ut som kandidat till en sådan tjänst av ett organ som inrättats i vederbörlig ordning men genom ett förfarande som inte var öppet eller offentligt, och inte kunde bli föremål för domstolsprövning.
- 110 Vad gäller den första av dessa omständigheter har den hänskjutande domstolen uppgett att Trybunał Konstytucyjny (Författningsdomstolen) i en dom av den 20 juni 2017 bland annat slagit fast att artikel 13.3 i lagen av den 12 maj 2011 om KRS, tolkad på så sätt att mandatet för de av KRS ledamöter som väljs bland de allmänna domstolarna är av individuell karaktär, strider mot

artikel 187.3 i konstitutionen, där det föreskrivs att ledamöterna i KRS väljs för en mandattid på fyra år. I detta sammanhang söker den hänskjutande domstolen klarhet i huruvida oavhängigheten hos två av de domare som ingick i den dömande sammansättning som meddelade domen i målet om överklagande påverkas av det förhållandet att de utnämndes till sina tjänster vid Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (Appellationsdomstolen i Wrocław) på grundval av resolutioner som KRS antagit i en sammansättning som för en majoritet av dess ledamöter grundades på lagbestämmelser som senare förklarats vara grundlagsstridiga av Trybunał Konstytucyjny (Författningsdomstolen).

- 111 Beträffande den andra omständigheten har den hänskjutande domstolen påpekat att under tiden som följde omedelbart efter det att kommunistregimen i Folkrepubliken Polen föll tilldelades domare som utnämnts av denna regim tjänster vid högre instanser, genom ett förfarande som handlades av det nyinrättade KRS. Detta förfarande var emellertid varken öppet eller offentligt, och inte förrän år 2007 kunde KRS resolutioner bli föremål för domstolsprövning. Mot bakgrund härav söker den hänskjutande domstolen klarhet i huruvida det förhållandet att en ledamot av den dömande sammansättning som meddelade den överklagade domen utnämnts till sin tjänst vid Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (Appellationsdomstolen i Wrocław) under denna tidsperiod kan påverka dennes oavhängighet.
- 112 EU-domstolens påpekar härvidlag att dess rättspraxis som det erinrats om i punkterna 89–97 ovan även är relevant vid prövningen av den fjärde och den femte frågan.
- 113 EU-domstolen har för övrigt redan slagit fast att regler som garanterar enskilda en rätt att få sin sak prövad av en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag – i synnerhet regler som anger hur en sådan domstol ska vara sammansatt – utgör hörnstenen i rätten till en rättvis rättegång. Att domstolarna – när det föreligger allvarliga tvivel i denna fråga – kontrollerar huruvida de, genom sin sammansättning, utgör sådana domstolar, är nödvändigt för att domstolsväsendet i ett demokratiskt samhälle ska kunna inge enskilda rättssubjekt det förtroende som krävs (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 mars 2020, Omprövning Simpson/rådet och HG/kommissionen, C-542/18 RX-II och C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, punkt 57 och där angiven rättspraxis).
- 114 Med hänsyn till omständigheterna kring utnämningen av de berörda domarna uppkommer således frågan huruvida en dömande sammansättning som dessa domare ingår i kan anses utgöra en ”oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag, i den mening som avses i unionsrätten”.
- 115 Vad gäller detta begrepp framgår det av artikel 47 andra stycket första meningen i stadgan – som i huvudsak, såsom redan har påpekats i punkt 89 ovan, återspeglar den allmänna unionsrättsliga princip om ett effektivt domstolsskydd som det hänvisas till även i artikel 19.1 andra stycket FEU – att var och en har rätt att inom skälig tid få sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång, inför en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag (dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 122).
- 116 Eftersom stadgan stadfäster rättigheter som motsvarar de rättigheter som garanteras i Europakonventionen, syftar artikel 52.3 i stadgan till att säkerställa det nödvändiga sammanhanget mellan rättigheterna i stadgan och motsvarande rättigheter enligt Europakonventionen, utan att detta inkräktar på unionsrättens autonomi. Enligt förklaringarna avseende stadgan om de grundläggande rättigheterna (EUT C 303, 2007, s. 17) motsvarar

artikel 47 andra stycket i stadgan artikel 6.1 i Europakonventionen. EU-domstolen måste därför säkerställa att dess tolkning av artikel 47 andra stycket i stadgan garanterar en skyddsnivå som tar hänsyn till skyddsnivån enligt artikel 6.1 i Europakonventionen, såsom den tolkats av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 123).

- 117 Europadomstolen har i detta avseende bland annat understrukit att den i artikel 6.1 i Europakonventionen föreskrivna rätten till en ”domstol som upprättats enligt lag” visserligen utgör en självständig rättighet. Icke desto mindre har nämnda domstol uttalat att denna rättighet har ett mycket nära samband med garantierna för ”oavhängighet” och ”opartiskhet” i den mening som avses i nämnda bestämmelse. I sin dom av den 1 december 2020, Guðmundur Andri Ástráðsson mot Island, CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, § 231 och 233) har Europadomstolen bland annat slagit fast att även om vart och ett av de institutionella kraven i artikel 6.1 i Europakonventionen eftersträvar ett specifikt mål som gör dem till särskilda skyddsregler för en rättvis rättegång, så syftar de alla till att grundläggande principer ska iakttagas, nämligen att den offentliga makten ska utövas under lagarna samt att maktfördelningsprincipen ska råda. Nämnda domstol har i detta avseende preciserat att vart och ett av dessa krav finner sin grund i att det är oundgängligt att bevara enskilda rättssubjekts förtroende för domstolsväsendet och att domstolsväsendet är oavhängigt gentemot andra delar av statsmakten (dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 124).
- 118 Enligt maktodelningsprincipen, som är kännetecknande för hur en rättsstat fungerar, ska domstolarnas oavhängighet garanteras särskilt gentemot den lagstiftande och den verkställande makten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 november 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim m.fl., C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931, punkt 68 och där angiven rättspraxis).
- 119 EU-domstolen har i punkterna 95 och 96 ovan erinrat om att kraven på oavhängighet och opartiskhet bygger på att det finns regler – bland annat om domstolarnas sammansättning och om domartillsättning – som är av sådan beskaffenhet att de undanröjer allt rimligt tvivel som enskilda rättssubjekt skulle kunna hysa beträffande den aktuella domstolens pålitlighet i förhållande till yttre omständigheter och dess neutralitet i förhållande till de intressen som konfronteras (dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 128).
- 120 Vad närmare bestämt gäller förfaranden för att tillsätta domare har Europadomstolen även påpekat, i dom av den 1 december 2020, Guðmundur Andri Ástráðsson mot Island (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, § 227 och 232) att med hänsyn till att dessa förfaranden är av grundläggande vikt för att domstolsväsendet ska kunna fungera väl och upprätthålla sin legitimitet i ett demokratiskt samhälle där den offentliga makten utövas under lagarna, utgör sådana förfaranden med nödvändighet en ofrånkomlig del av begreppet ”domstol som upprättats enligt lag” i den mening som avses i artikel 6.1 i Europakonventionen. Ett sätt att bedöma i vilken grad som en domstol är oavhängig, i den mening som avses i nämnda bestämmelse, är att beakta på vilket sätt som rättens ledamöter har tillsatts (dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 125).

- 121 Dessutom hänvisade EU-domstolen till fast rättspraxis från Europadomstolen i punkt 73 i domen av den 26 mars 2020, Omprövning Simpson/rådet och HG/kommissionen (C-542/18 RX-II och C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232), och erinrade om följande: Införandet av uttrycket ”upprättats enligt lag” i artikel 6.1 första meningen i Europakonventionen syftar till att undvika att organisationen av domstolsväsendet överläts till den verkställande maktens fria skön, och ska säkerställa att detta område regleras av en lag som antas av den lagstiftande makten på ett sätt som är förenligt med de bestämmelser som reglerar utövandet av dess behörighet. Detta uttryck återspeglar bland annat rättsstatsprincipen och avser inte endast den rättsliga grunden för en domstols själva existens, utan även fastställandet av vilka som ska ingå i den dömande sammansättningen i varje mål samt alla andra bestämmelser i nationell rätt vars åsidosättande gör att en eller flera domares deltagande i prövningen av målet betraktas som rättsstridigt, vilket särskilt innefattar bestämmelser om den berörda domstolens ledamöters oavhängighet och opartiskhet (dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 129).
- 122 EU-domstolen har följaktligen slagit fast att det förhållandet att det förekommit brister i samband med utnämningen av domare i det aktuella rättssystemet utgör ett åsidosättande av kravet på att en domstol ska vara inrättad enligt lag, särskilt när bristerna är av sådant slag och av sådant allvar att de ger upphov till en reell risk för att andra delar av statsmakten, särskilt den verkställande makten, kan komma att missbruka utnämningmakten på ett sätt som undergräver utnämningens integritet och därigenom ge upphov till rimligt tvivel hos enskilda vad beträffar den eller de berörda domarnas oavhängighet och opartiskhet, vilket är fallet när fråga är om grundläggande bestämmelser som utgör en del av det aktuella rättssystemets upprättande och funktionssätt (dom av den 6 oktober 2021, W.Ż. (Högsta domstolens avdelning för extraordinär kontroll och offentliga angelägenheter – Tillsättning), C-487/19, EU:C:2021:798, punkt 130 och där angiven rättspraxis).
- 123 Av denna rättspraxis följer att det inte är varje oegentlighet som kan inträffa under förfarandet för utnämning av en domare som kan föranleda tvivel om domarens oavhängighet och opartiskhet och följaktligen om huruvida den dömande sammansättning där denna domare ingår utgör en ”oavhängig och opartisk domstol som inrättats enligt lag”, i den mening som avses i unionsrätten.
- 124 Såsom påpekats i punkt 112 ovan framstår det i förevarande fall som oklart för den hänskjutande domstolen huruvida den dömande sammansättning som meddelade den överklagade domen, på grund av de domare som ingått i denna sammansättning, kan anses utgöra en ”oavhängig och opartisk domstol som inrättats enligt lag”.
- 125 Vad gäller den första omständighet som den hänskjutande domstolen har hänvisat till och som avses i punkt 110 ovan, det vill säga att vissa ledamöter av en domstol i en medlemsstat har utnämnts till tjänster vid denna domstol på grundval av resolutioner som antagits av ett organ vars sammansättning grundats på lagbestämmelser som senare förklarats vara grundlagsstridiga av författningsdomstolen i denna medlemsstat, ska det i förevarande fall noteras att det framgår av begäran om förhandsavgörande att Trybunał Konstytucyjny (Författningsdomstolen) inte uttalat sig om KRS oavhängighet i sin dom av den 20 juni 2017. De lagbestämmelser som i nämnda dom ansågs vara grundlagsstridiga avsåg i huvudsak att KRS-ledamöternas mandat var av individuell karaktär, samt de fördelningsregler som låg till grund för valet av dessa ledamöter bland polska domstolar.

- 126 Mot denna bakgrund kan den omständigheten att de lagbestämmelser som låg till grund för KRS tidigare sammansättning förklarats vara grundlagsstridiga, vilken det hänvisats till i punkt 110 ovan, inte i sig ge upphov till tvivel beträffande detta organs oavhängighet och följaktligen inte heller till tvivel hos enskilda rättssubjekt om de berörda domarnas oavhängighet i förhållande till yttre omständigheter.
- 127 Det är just på detta sätt som förevarande mål skiljer sig från de mål som resulterade i domen av den 19 november 2019, A.K. m.fl., (Oavhängigheten hos avdelningen för disciplinära mål vid Högsta domstolen) (C-585/18, C-624/18 och C-625/18, EU:C:2019:982), och domen av den 15 juli 2021, kommissionen/Polen (Disciplinära förfaranden gentemot domare) (C-791/19, EU:C:2021:596). Till skillnad från de lagbestämmelser som utgjorde stöd för inrättandet av KRS i den sammansättning som antagit de resolutioner som låg till grund för utnämningen av de berörda domarna i de nationella målen, medförde nämligen den lagstiftning som var aktuell i de mål som resulterade i de två ovannämnda domarna att den lagstiftande och verkställande maktens inflytande över urvalet av ledamöter till KRS förstärktes på ett sätt som kunde ge upphov till rimliga och allvarliga tvivel hos enskilda rättssubjekt beträffande KRS oavhängighet och dess roll i det förfarande för domarutnämningar som var aktuellt i de målen, och i slutändan även beträffande oavhängigheten hos de domare som utnämnts genom detta förfarande samt de dömande sammansättningar de ingick i.
- 128 Samma slutsats har dragits av Europadomstolen, som slagit fast att förfarandet för att utnämna ledamöter till Izba Dyscyplinarna (avdelningen för disciplinära mål) vid Sąd Najwyższy (Högsta domstolen), på förslag av KRS i en sammansättning som grundades på den lagstiftning som var aktuell i de mål som det hänvisats till i föregående punkt, på ett otillbörligt sätt hade påverkats av den lagstiftande och den verkställande makten, vilket i sig stred mot artikel 6.1 i Europakonventionen (se, för ett liknande resonemang, Europadomstolen, 22 juli 2021, Reczkowicz mot Polen, CE:ECHR:2021:0722JUD004344719, § 276).
- 129 I förevarande fall har den hänskjutande domstolen inte anfört några konkreta omständigheter som kan styrka att enskilda rättssubjekt hyser rimliga och allvarliga tvivel beträffande de berörda domarnas oavhängighet och opartiskhet till följd av att Trybunał Konstytucyjny (Författningsdomstolen) slagit fast att de lagbestämmelser som låg till grund för inrättandet av KRS – i den sammansättning som deltagit i utnämning förfarandet avseende de berörda domarna – var grundlagsstridiga.
- 130 Samma slutsats gör sig gällande beträffande den andra omständighet som den hänskjutande domstolen har hänvisat till och som avses i punkt 111 ovan, nämligen att en av ledamöterna av en domstol i en medlemsstat har valts ut som kandidat till en domartjänst av ett organ som visserligen anses vara inrättat i vederbörlig ordning, men som inrättats genom ett förfarande som vid den aktuella tidpunkten inte var öppet eller offentligt och inte kunde bli föremål för domstolsprövning. Det framgår nämligen inte av beslutet om hänskjutande att KRS, såsom detta organ var sammansatt sedan den icke-demokratiska regimen i Folkrepubliken Polen föll, inte var oavhängigt i förhållande till den verkställande och lagstiftande makten.
- 131 Mot bakgrund av dessa överväganden är det inte möjligt att komma till slutsatsen att de omständigheter som den hänskjutande domstolen har hänvisat till i den fjärde och den femte tolkningsfrågan, vilka det redogjorts för i punkterna 110 och 111 ovan, utgör ett åsidosättande av de grundläggande regler som är tillämpliga i fråga om utnämning av domare, i den mening som avses i den rättspraxis som det erinrats om i punkt 122 ovan.

- 132 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den fjärde och den femte tolkningsfrågan besvaras enligt följande. Artikel 19.1 andra stycket FEU, artikel 47 i stadgan, samt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de inte utgör hinder mot att en domstols dömande sammansättning i en medlemsstat anses utgöra en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag när den innefattar en domare som utnämnts till sin första tjänst eller sedermera har utnämnts till en tjänst vid en högre instans till följd av att vederbörande antingen har valts ut som kandidat till en sådan tjänst av ett organ som inrättats med stöd av lagbestämmelser som senare har förklarats vara grundlagsstridiga av medlemsstatens författningsdomstol, eller har valts ut som kandidat till en sådan tjänst av ett organ som inrättats i vederbörlig ordning men genom ett förfarande som inte var öppet eller offentligt, och inte kunde bli föremål för domstolsprövning, såvida dylika brister inte är av sådant slag och sådant allvar att de ger upphov till en verklig risk för att andra delar av statsmakten, särskilt den verkställande makten, kan komma att missbruka utnämningmakten på ett sätt som undergräver utnämningens integritet och därigenom ge upphov till allvarligt och rimligt tvivel hos enskilda rättssubjekt vad beträffar den berörda domarens oavhängighet och opartiskhet.

Den sjätte och den sjunde frågan

- 133 Med hänsyn till svaren på den första till den femte frågan saknas det anledning att besvara den sjätte och den sjunde frågan.

Rättegångskostnader

- 134 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

- 1) **Artikel 19.1 andra stycket FEU, artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, samt artikel 7.1 och 7.2 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal ska tolkas så, att den omständigheten att en domare har utnämnts till sin första tjänst i en medlemsstat eller sedermera har utnämnts till en tjänst vid en högre instans, genom ett beslut antaget av ett organ inom en icke-demokratisk regim som var styrande i denna medlemsstat innan den anslöt sig till Europeiska unionen, även för det fall att den berörda domaren har utnämnts till tjänster vid medlemsstatens domstolar efter det att denna regim föll men på grundval av arbetslivserfarenhet som vederbörande förvärvat under nämnda regims tid vid makten, eller den berörda domaren har avlagt ed endast i samband med att ett organ inom denna regim för första gången utnämnde vederbörande till en domartjänst, inte i sig kan anses ge upphov till rimliga och allvarliga tvivel hos enskilda rättssubjekt om domarens oavhängighet och opartiskhet och följaktligen inte heller kan påverka det förhållandet att en dömande sammansättning där denna domare ingår anses utgöra en oavhängig och opartisk domstol som inrättats enligt lag.**

- 2) Artikel 19.1 andra stycket FEU, artikel 47 i stadgan om de grundläggande rättigheterna, samt artikel 7.1 och 7.2 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de inte utgör hinder mot att en domstols dömande sammansättning i en medlemsstat anses utgöra en oavhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag när den innefattar en domare som utnämnts till sin första tjänst eller sedermera har utnämnts till en tjänst vid en högre instans till följd av att vederbörande antingen har valts ut som kandidat till en sådan tjänst av ett organ som inrättats med stöd av lagbestämmelser som senare har förklarats vara grundlagsstridiga av medlemsstatens författningsdomstol, eller har valts ut som kandidat till en sådan tjänst av ett organ som inrättats i vederbörlig ordning men genom ett förfarande som inte var öppet eller offentligt, och inte kunde bli föremål för domstolsprövning, såvida dylika brister inte är av sådant slag och sådant allvar att de ger upphov till en verklig risk för att andra delar av statsmakten, särskilt den verkställande makten, kan komma att missbruka utnämningmakten på ett sätt som undergräver utnämningens integritet och därigenom ge upphov till allvarligt och rimligt tvivel hos enskilda rättssubjekt vad beträffar den berörda domarens oavhängighet och opartiskhet.

Underskrifter